

Radoslav Tomić

SLIKE JAKOVA MIANIJA I FRANJE BRATANIĆA

*Jakov Miani,
Portret nepoznatog muškarca
Omiš, priv. vlasništvo*

Slikari prošlog stoljeća Jakov Miani i Franjo Bratanić gotovo da su zaboravljeni i rijetko se spominju u literaturi o starijoj umjetnosti Dalmacije. Registracija do sada neuočenih njihovih djela u Omišu i Šibeniku, povod je za ovaj kratak osvrt na njihovo slikarstvo.

O Jakovu Mianiju pisali su do sada G. Sabalich, A. Petričić i K. Prijatelj.¹⁾ Taj slikar, Venecijanac podrijetlom, javlja se u Zadru oko 1830. g.

(naime 1832. slikar potpisuje litografiju »Sv. Šimun pred zadarskim kopnenim vratima«), gdje ostaje do oko 1860. g. kada se seli u Piran, potom u Rijeku gdje je učitelj crtanja u nekom internatu, a onda se konačno vratio u rodnu Veneciju, gdje je i umro. U Zadru se slikar i oženio djevojkom iz ugledne obitelji Medin, tu mu se rodio sin Albert koji će također postati slikar, završivši Likovnu akademiju u Veneciji 1865. g.²⁾ Albertova se kćerka udala u Zadru za Ivana Alujevića.³⁾

Očito je da su i otac i sin Miani bili povezani sa Zadrom, da su se, iako nestalnog boravišta — što se uklapa u niz umjetničkih sudbina Dalmacije u prošlosti — bili udomačili u gradu koji su stranci često posjećivali i u njemu razvijali plodnu umjetničku djelatnost.

Slikarski profil Jakova Mianija ostao je sve do danas prilično nepoznat, tako da će minijturni portret pronađen u Omišu (vl. mr. Antun Franceschi) biti koristan u upotpunjavanju njegovog kataloga, a ujedno će obogatiti umjetnički inventar dalmatinskog devetnaestog stoljeća. Prikazani se muškarac (u obitelji se nije sačuvala predaja koga je Miani portretirao, a slika potječe iz Zadra) odjeven u plavo odijelo uzdignutog, visokog ovratnika, u bijelu košulju s jabeauom ukrašenim zvijezdama, uklapa i nadopunjuje poznate minijturne portrete iz iste zbirke.⁴⁾ Njegovo sjetno i nježno lice, blijedog inkarnata, izražajnih plavih očiju, senzualnih usana, kratke kose, malih brčića i dugih zalisaka, Miani je oblikovao prilično vješto. U usporedbi s poznatim slikarevim sitnoslikarskim portretima ova je minijatura slikarski rafiniranija, a lik nepoznatog iznijansiraniji, i kao da u sebi nosi tragove sjete i bolećivosti tipične za romantičarski osjećaj svijeta. Upravo po odmaku od cerebralnosti bidermajera, ova omiško-zadarska minijatura nastala 50-tih godina 19. stoljeća i jest zanimljiva.

Svakako lošiji slikar od Mianija bio je Franjo Bratanić (Split, 1816—1883), koji kao liječnik i upravitelj splitske bolnice i nije posjedovao slikarsku naobrazbu.⁵⁾ Poznat prvenstveno kao crtač arheoloških radova, lokaliteta i nalaza u Saloni, te kao ilustrator knjiga Francesca Carrare »De' scavi di Salona nel 1848« (Beč, 1850) i »De' scavi di Salona nel 1850« (Prag, 1852) Bratanić se okušao i kao portretist i kao slikar veduta Splita, a oltarna pala iz Šibenika potvrđuje ga i kao slikara religioznih tema i složenijih kompozicija.

Na glavnom oltaru gotičke crkve sv. Elizabete, koja se izgubila u industrijskoj i stihijskoj izgradnji šibenske Crnice, pala je s prikazom »Pohoda na bl. Djevice Marije«, koja na stražnjoj strani »sljepog okvira« ima sljedeći zapis: Sigr Francesco Brattannich Spalato. Da je ovaj zapis slikarev potpis potvrđuje slika ne samo svojim stilskim oznakama već i kvalitetom. Po razrađenoj ikonografiji prikazana je trudna Bogorodica koja je došla rođakinji Elizabeti, majci Ivana Krstitelja. Dvije se buduće majke, mlađa Bogorodica i vremešna Elizabeta, grle i prislanjaju glave u pokretu punom povjerenja i prepoznavanja. Njihova su tijela teška jednako kao i kretnje, draperija im se kovitla u nespretnim naborima. Lijevo je prikazan sv. Josip, začuđenog izraza lica, otvorenih očiju, pročelav sa popudbinom koju je ovjesio o štap, dok desnicom pridržava konop za koji vodi magarca. U pozadini desno je svećenik Zaharija koji je kao božji pravednik zanimemio u trenutku kada mu je angjeo Gabrijel najavio da će iako u godinama postati otac.

Franjo Bratanić, Pohodenje Blažene Djevice Marije. Šibenik, crkva sv. Elizabete u Crnici

Cijeli se događaj odvija ispred građevine s trijemom, iza koje se nazire kružna građevina koja podsjeća na antički hram. Iako je moguće da je Bratanić sliku radio po nekom predlošku, neosporne su asocijacije na njegove crteže i akvarele Solina. U Splitu uvijek prisutne reminiscencije na antiku, preko Palače u kojoj se živjelo, ili preko solinskih ruševina, pojačale su se upravo u 19. stoljeću, kada počinju ne samo sustavna iskapanja, analize i znanstvena obrada, već se osniva i Arheološki muzej i utemeljuje služba zaštite.

Taj se lokalni klasicizam (koji je naravno posljedica evropskog društvenog i umjetničkog previranja) odrazio i na liječnika Franju Bratanića, koji u malobrojnim djelima otkriva diletantsku slikarsku razinu u kojoj se miješaju, ne bez dopadljivosti, nevjesta spontanost, nespretnost i nesigurnost s izvjesnom intelektualističkom sviješću koja kompilira u biblijsku scenu antički hram i trijem, kršćanske likove odijeva u antičku odjeću, odajući na taj način i upućenost u šira slikarska zbivanja koja su upravo početkom 19. stoljeća oživljavala duh starog vijeka i klasične umjetnosti. Ipak treba naglasiti da je ovo slikarstvo prvenstveno odraz siromašne pokrajine i grada koji sredinom prošlog stoljeća nemaju snage da afirmiraju neko značajnije slikarsko ime, već perpetuiraju malograđansku osrednjost i diletantske pokušaje. Time je skromni Bratanić, »junak propadanja«,⁶ zanimljiviji danas kao odraz prilika negoli po likovnoj vrsnoći svojih slika, u kojem su se nespretno ukrstile različite silnice Splita i Dalmacije sred ottocenta.

BILJEŠKE:

- 1) G. Sabalich, *Pitture antiche di Zara*, Zara 1912; A. Petričić, *Zadarski slikari u XIX stoljeću*, radovi Instituta JAZU u Zadru IV—V, Zagreb, 1959; K. Prijatelj, *Jakov i Albert Miani, zadarski slikari prošlog stoljeća*, Zbornik za likovne umjetnosti VII, Novi Sad, 1971.
- 2) K. Krijatelj, nav. dj., str. 351—354.
- 3) Nav. dj. (2), str. 351.
- 4) Sve slike koje je objavio K. Prijatelj nalaze se kod mr Antuna Franceschija u Omišu.
- 5) K. Prijatelj, *Splitski slikari XIX stoljeća*, Split, 1959; K. Prijatelj, *Dr. Franjo Bratanić — splitski liječnik slikar*, *Liječnički vjesnik*, Zagreb, 81/1959., br. 7—8, str. 535—536; isti, *Slikarstvo u Splitu u vrijeme narodnog preporoda*, Zbornik »Hrvatski narodni preporod u Splitu«, Split, 1984, str. 261—273.
- 6) Igor Zidić, Emanuel Vidović, Zagreb, 1971 (katalog), str. 5.